

*Кисленко Дмитро Петрович,
начальник кафедри вогневої та спеціальної фізичної підготовки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
слідства та кримінальної міліції Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Традиційно вважається, що крім функції правосуддя, суд у кримінальному процесі здійснює ще одну функцію - функцію судового контролю, за кримінально-процесуальною діяльністю слідчого, прокурора у тих випадках, коли виникає необхідність обмежити конституційні права і свободи людини. Функція судового контролю у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві під час досудового розслідування покладається на слідчого суддю.

Відповідно до КПК України слідчий суддя - суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення порядку, передбаченому КПК, судового контролю за дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку передбаченому статтею 247 КПК - голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду АРК, апеляційного суду області, міста Києва та Севастополя. Слідчі судді (суддя) обирається з числа суддів місцевого загального суду, які здійснюють повноваження з судового контролю за дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні в порядку, передбаченому процесуальним законом [1, с. 10].

Особливості судового контролю наступні: 1. ініціатором судового контрольного провадження є слідчий, прокурор; 2. процедура судового контролю детально регламентована у КПК і завжди передує процесуальній дії, здійснення якої можливе тільки у випадку згоди судді в даному випадку слідчого судді на обмеження конституційних прав особи. Слідчий суддя перевіряє законність, обґрунтованість поки що тільки намагання слідчого, прокурора суттєво обмежити конституційні права учасників кримінально-процесуальних відносин.

Отже, під час досудового розслідування виключно слідчий суддя за клопотанням відповідних осіб вирішує питання про застосування таких заходів забезпечення кримінального провадження, як: привід (ст. ст. 140-143 КПК), накладення грошового стягнення (ст. ст. 144-147 КПК), тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. ст. 148-153 КПК), відсторонення від посади (ст. ст. 154-158 КПК), тимчасовий доступ до речей і документів (ст. ст. 159-166 КПК), тимчасове вилучення майна (ст. ст. 167-169 КПК), арешт майна (ст. ст. 170-175 КПК), затримання особи (ст. ст. 187-191, ст. ст. 207-213 КПК).

В ході досудового розслідування слідчим суддею також вирішується питання про застосування таких заходів забезпечення як запобіжні заходи (ст. 176-213 КПК). Запобіжні заходи - це заходи забезпечення

кримінального провадження, застосування яких супроводжується обмеженням конституційних прав і свобод осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні кримінальних правопорушень [2, с. 452]. Відповідно до ст. 177 КПК України метою запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігти спробам: 1. переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2. знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3. незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4. перешкоджати кримінальному провадженні іншим чином; 5. вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

Під час вирішення питання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд поряд із підставами, зазначеними у ст. 177 КПК, зобов'язаний врахувати і деякі інші обставини. Перш за все встановити вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. Для цього слід врахувати обтяжуючі та пом'якшуючі обставини (статті 66, 67 КК), ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення в конкретних умовах місця і часу його вчинення. По друге, необхідно оцінити суворість покарання, що загрожує відповідній особі у разі доведення та визнання її винною у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому варто керуватися ст. 12 КК, а також брати до уваги обставини, які відповідно до чинного законодавства впливають на кримінальну відповідальність особи, а саме: кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (ст. 16 КК); добровільна відмова при незакінченому злочині (ст. 17 КК); відповідальність співучасників (ст. 29 КК); відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації (ст. 30 КК); добровільна відмова співучасників (ст. 31 КК); правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву (ст. 35 КК); необхідна оборона (ст. 36 КК); уявна оборона (ст. 37 КК); затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38); крайня необхідність (ст. 39 КК); фізичний або психічний примус (ст. 40 КК); виконання наказу або розпорядження (ст. 41 КК); діяння, пов'язане з ризиком (ст. 42 КК); виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 КК) [2, с. 456-457].

З вище наведеного ми можемо дійти висновку, що судовий контроль у питанні дотримання прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення - це закріплена у Конституції України та КПК діяльність суду на стадії досудового розслідування кримінального

судочинства, яка реалізується ним у встановленій процесуальній формі і спрямована на гарантування законності процесуальних дій та рішень слідчого, прокурора з метою своєчасного забезпечення захисту та охорони прав і свобод особи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 26 верес. 2013 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). - К.: ПАЛИВОДА А. В., 2013. - 188 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; редкол.: В. Я. Тацій, О. В. Капліна, О. Г. Шило. - Х. : Право, 2013. - 768 с.